

Warszawa, 10-07-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.022.37.2026.AT

Pani

Barbara Nowacka

Minister Edukacji

Ministerstwo Edukacji Narodowej

AE:PL-93685-55593-ATRTI-30

Szanowna Pani Minister,

w nawiązaniu do pisma z dnia 23 czerwca 2026 r. (znak DWP-WWO.400.4.2025.BLP), w sprawie projektu rozporządzenia Ministra Edukacji zmieniającego rozporządzenie w sprawie niektórych publicznych placówek systemu oświaty, niniejszym przedstawiam uwagi do tego projektu.

Powyższe rozporządzenie przewiduje usunięcie domów wczasów dziecięcych (dalej: DWD) z katalogu placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania. Ma to nastąpić z dniem 1 stycznia 2027 r. W okresie od dnia 31 lipca 2026 r. do dnia 31 grudnia 2026 r. DWD mają prowadzić działalność na podstawie przepisów dotychczasowych, co w zamierzeniu pozwoli na uporządkowane i bezpieczne zakończenie funkcjonowania DWD. Od dnia 1 stycznia 2027 r. jedynymi placówkami zapewniającymi opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania będą bursy.

Zgodnie z § 71 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 30 marca 2023 r. w sprawie niektórych publicznych placówek systemu oświaty (Dz. U. poz. 651) dom wczasów dziecięcych jest placówką przeznaczoną do okresowego pobytu dzieci i młodzieży w celu organizowania i prowadzenia kształcenia dzieci i młodzieży lub wspierania i uzupełniania tego kształcenia, połączonego z jednoczesnym wspieraniem ich fizycznego i psychicznego rozwoju oraz wzmocnieniem ogólnej kondycji psychofizycznej i kształtowaniem zachowań prozdrowotnych, z wykorzystaniem lokalnych warunków klimatycznych. Prowadzi działalność dla uczniów szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży, liceów ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży, techników, branżowych szkół I stopnia i szkół specjalnych przysposabiających do pracy. Do zadań domu wczasów dziecięcych należy w szczególności organizowanie zajęć edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych i specjalistycznych, zajęć mających na celu rozwijanie zainteresowań i uzdolnień wychowanków i aktywnych form wypoczynku (§ 72 rozporządzenia).

Jak wyjaśnili autorzy projektu w uzasadnieniu, DWD zostały zorganizowane w XX wieku dla dzieci i młodzieży mieszkających na terenach o niekorzystnych warunkach ekologicznych. DWD prowadziły profilowane turnusy zdrowotne dla dzieci z wadami postawy, niedoborem wagi i wzrostu oraz ze schorzeniami reumatycznymi i schorzeniami górnych dróg oddechowych. Aby pobyt w DWD miał korzystny wpływ na zdrowie dzieci i młodzieży, sytuowano je w miejscowościach o wysokich walorach klimatycznych oraz krajobrazowych i przyrodniczych, tj. na obszarach górskich, podgórskich i nadmorskich. Rekomendowane były dłuższe pobyty.

W uzasadnieniu wyjaśniono, że obecnie pobyty w DWD trwają po kilka dni, w związku z czym placówki mogą jedynie wspierać kształcenie, natomiast nie mają możliwości prowadzenia efektywnego procesu kształcenia dzieci i młodzieży. W praktyce zdarza się, że uczniowie przebywający w DWD w ramach krajoznawstwa i turystyki są błędnie zaliczani do wychowanków DWD i wykazywani w systemie informacji oświatowej, a w przypadku niepublicznych DWD – także do dotacji przekazywanej z budżetów powiatów na podstawie art. 29 ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (Dz. U. z 2026 r. poz. 650).

Powodem likwidacji DWD ma być m.in. to, że „obecnie istnieje wiele programów pomocy oraz możliwości uzyskania wsparcia finansowego, w ramach których mniej zasobne rodziny mogą korzystać z pobytu w miejscach o korzystnych walorach klimatycznych dla zdrowia, a w przypadku ciężkich chorób, czy stanów depresyjnych, dzieci i młodzież mogą korzystać z funkcjonujących w Polsce sanatoriów dziecięcych i

szpitali dla dzieci, które posiadają wykwalifikowaną kadrę, w tym personel medyczny i psychologów”.

Oszacowano, że w zakresie podziału kwoty potrzeb oświatowych na rok 2027 kwota naliczona dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie wychowanków DWD na 2027 rok mogłaby wynieść ok. 30 mln zł. Wygenerowane oszczędności mają posłużyć sfinansowaniu innych zadań oświatowych. Odprawy będą dotyczyć 59 etatów nauczycieli zatrudnionych na podstawie ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (skutek ok. 1,8 mln zł) oraz 72 pracowników niepedagogicznych (skutek ok. 1,3 mln zł).

Uprzejmie informuję, że do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęło dotychczas kilka wniosków w niniejszej sprawie, w tym „Apel w obronie domów wczasów dziecięcych”. Szczególny niepokój Wnioskodawców budzi sposób procedowania zmian – placówki będą miały zaledwie kilka miesięcy na zakończenie działalności, mimo zawartych umów, zaplanowanych pobyków oraz rezerwacji szkół. Chociaż proces konsultacji dopiero się rozpoczął, jednocześnie procedowany jest projekt rozporządzenia Ministra Edukacji w sprawie sposobu podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2027, które ma wejść w życie w tym samym terminie. Może to oznaczać, że decyzja o likwidacji DWD została de facto przesądzona jeszcze przed zakończeniem procesu konsultacyjnego, co podważa jego sens.

Wnioskodawcy poinformowali RPO w swoich pismach, że w grudniu 2024 r. przedstawiciele środowiska Domów Wczasów Dziecięcych spotkali się z przedstawicielami Ministerstwa Edukacji. Podczas rozmów usłyszeli, że istnieją kwestie wymagające doprecyzowania w przepisach oraz że Ministerstwo jest otwarte na współpracę i dialog. Od tamtego czasu nie odbyły się żadne dalsze rozmowy dotyczące przyszłości DWD. Po niemal dwóch latach środowisko dowiedziało się z opublikowanego projektu rozporządzenia, że zamiast nowelizacji przepisów planowana jest całkowita likwidacja wszystkich Domów Wczasów Dziecięcych. Pracownicy tych placówek nie rozumieją, dlaczego tak fundamentalna zmiana została przygotowana bez rzeczywistego dialogu z dyrektorami placówek, organami prowadzącymi, szkołami korzystającymi z oferty DWD oraz rodzicami.

Podkreślono, że skutki tej decyzji będą dotyczyć tysięcy dzieci, które każdego roku uczestniczą w zielonych szkołach i programach edukacyjnych, setek szkół korzystających z oferty DWD oraz nauczycieli i pracowników, którzy mogą stracić

miejsca pracy. Najbardziej ucierpieć mogą dzieci z mniejszych miejscowości i rodzin o niższych dochodach, dla których wyjazdy organizowane przez DWD są często jedyną szansą na udział w edukacji poza szkołą. Dla wielu z nich pobyt w Domu Wczasów Dziecięcych jest jedyną możliwością uczestniczenia w zielonej szkole, edukacji terenowej, zajęciach profilaktycznych czy poznawania różnych regionów Polski. Likwidacja DWD oznacza ograniczenie szans edukacyjnych właśnie tych dzieci, które najbardziej potrzebują wsparcia państwa.

Planowana likwidacja oznacza również utratę miejsc pracy. W Ocenie Skutków Regulacji przyjęto założenie, że osoby tracące zatrudnienie znajdą inną pracę, dlatego nie oszacowano rzeczywistych skutków dla rynku pracy. Osoby prowadzące placówki zauważają, że w wielu miejscowościach turystycznych znalezienie porównywalnego zatrudnienia nie będzie łatwe.

Wnioskodawcy zwracają uwagę, że krótkoterminowe programy edukacyjne wynikają z obecnych przepisów, według których DWD służą organizowaniu oraz wspieraniu procesu kształcenia poza szkołą. Krótkie pobyty edukacyjne nie są więc dowodem zbędności tych placówek, lecz realizacją ich ustawowych zadań.

Przedstawiciele domów wczasów dziecięcych zwrócili się do RPO z prośbą o wsparcie oraz o podjęcie działań zmierzających do uzyskania odpowiedzi na najważniejsze pytania: 1. Dlaczego zamiast poprawić przepisy zdecydowano się na całkowitą likwidację Domów Wczasów Dziecięcych? 2. Jakie analizy wykazały konieczność likwidacji placówek? 3. Czy przeprowadzono ocenę jakości pracy wszystkich DWD? 4. Czy konsultowano projekt z dyrektorami placówek, organami prowadzącymi, szkołami i rodzicami? 5. Dlaczego nie przewidziano co najmniej rocznego lub kilkuletniego okresu przejściowego? 6. Co stanie się z podpisanymi umowami oraz zaplanowanymi pobytami dzieci? 7. Jakie rozwiązanie Ministerstwo proponuje szkołom, które od wielu lat realizują programy edukacyjne we współpracy z DWD? 8. Jakie będą rzeczywiste skutki społeczne i finansowe dla lokalnych społeczności oraz pracowników?

Uważam, że pytania postawione w apelu są zasadne i wymagają rzetelnej odpowiedzi. Organy władzy publicznej nie powinny zaskakiwać organizacji i instytucji decyzjami o tak znaczących skutkach, ponieważ osłabia to zaufanie obywateli do państwa. Proponowane rozwiązanie ma przynieść stosunkowo niewielkie oszczędności dla państwa, jednocześnie jednak oznacza osłabienie systemu wspierania edukacji dzieci i młodzieży, a także realną stratę dla członków lokalnych społeczności.

Pragnę zwrócić uwagę na fakt, że Ministerstwo Edukacji wielokrotnie wskazywało na potrzeby dzieci i młodzieży w zakresie ich zdrowia psychicznego i fizycznego. Na przykład w uzasadnieniu rozporządzenia Ministra Edukacji zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym¹, alarmowano o pogarszającej się kondycji psychofizycznej dzieci i młodzieży, przytaczając liczne badania. W przedstawionych analizach wskazano na postępujący kryzys dobrostanu osób młodych, objawiający się krytycznym obniżeniem sprawności fizycznej oraz znaczącym pogorszeniem ogólnego samopoczucia. W raportach mówi się o poczuciu stresu i przeciążenia wynikającego z presji edukacyjnej oraz obawach przed niepowodzeniem, poczuciu izolacji i samotności, również w obrębie grup rówieśniczych, objawach obniżonej odporności psychicznej lub zaburzeń nastroju.

Ministerstwo Edukacji z pewnością rozumie pozytywny wpływ wspólnych wyjść i wycieczek realizowanych w grupie rówieśników na rozwój dzieci i młodzieży². Wydawać się może, że każda instytucja, w szczególności taka, która oferuje pobyty dla osób mniej zamożnych i która znajduje się w miejscach o szczególnych walorach klimatycznych, krajobrazowych i przyrodniczych, stanowi cenne uzupełnienie systemu oświaty. Moim zdaniem, w obliczu zaobserwowanego kryzysu, należy dążyć do rozszerzenia możliwości oferowanych przez DWD i ewentualnego uporządkowania przepisów związanych z ich finansowaniem, zamiast ich nagłej likwidacji.

Z uwagi na powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2024 r. poz. 1264 ze zm.), zwracam się do Pani Minister o udzielenie informacji, czy Ministerstwo Edukacji posiada dokładne analizy dotyczące dotychczasowego funkcjonowania DWD oraz ich wpływu na lokalne społeczności, pracowników placówek i dzieci, które korzystały z takich wyjazdów. Uprzejmie proszę o wyjaśnienie, dlaczego MEN uznaje, że ten model należy już do przeszłości, a zadania DWD mogą być częściowo przejęte przez inne instytucje, w tym sanatoria i szpitale. Będę wdzięczny za potwierdzenie, że w ocenie MEN szacowane oszczędności, pomimo niewątpliwej straty dla obywateli, uzasadniają proces likwidacji DWD. Proszę także o uwzględnienie pozostałych pytań zawartych w

¹ <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12410502> (dostęp: 08.07.2026).

² Można tu wymienić dotychczas realizowane przedsięwzięcia, takie jak Wyjście z klasą i Podróże z klasą: <https://www.gov.pl/web/edukacja/wyjście-z-klasa>, <https://www.gov.pl/web/edukacja/podroze-z-klasa> (dostęp: 08.07.2026).

apelu DWD, w szczególności pytania, czy w Ministerstwie Edukacji Narodowej rozważano poprawę dotychczasowych przepisów w celu wyeliminowania zaobserwowanych nieprawidłowości.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/